

İlkokul TÜRKÇE

BASİT, TÜREMİŞ
VE
BİRLEŞİK SÖZCÜKLER

KÖK:

Bir kelimenin anlamlı en küçük parçasına **kök** denir.

Ek:

Kökten sonra gelerek kökün anlamını değiştiren veya değiştirmeyen ses veya ses öbeklerine **ek** denir.

Örnek:

Kalemlik → kalem+lik

Kök Ek

BASİT SÖZCÜK:

Ek almayan veya ek olsa da anlamı değişmeyen sözcüklere **basit sözcük** denir.

Örnekler:

Kök	Ek	Sözcük	
çiçek	-	çiçek	Basit sözcük
kuş	lar	kuşlar	Basit sözcük
ev	den	evden	Basit sözcük

TÜRETME EKLERİ:

Bazı ekler eklendikleri sözcüklerin anlamını değiştirip yeni anlamlı sözcükler oluşmasına neden olurlar. Bu eklere **anlamı değiştiren ekler** veya **türetme ekleri** denir.

-lık	-lik	-luk	-lük				
-lı	-li	-lu	-lü				
-sız	-siz	-suz	-süz				
-cı	-ci	-cu	-cü	-çı	-çi	-çu	-çü
-daş	-deş	-taş	-teş				
-gın	-gin	-gun	-gün	-kın	-kin	-kun	-kün
-gı	-gi	-gu	-gü	-kı	-ki	-ku	-kü
-ma	-me						
-t							
-m							

TÜREMİŞ SÖZCÜK:

Anlamı değiştiren eklerin eklendiği sözcüklere **türemiş sözcük** denir.

Örnekler:

Susuz, çiçekli, kalemlik, simitçi

BİRLEŞİK SÖZCÜK:

En az iki sözcük birleşerek yeni bir anlam kazanır. Bu şekilde oluşan sözcüklere de **birleşik sözcük** denir.

Örnekler:

Bakır**köy**, sivris**inek**, Çanakk**ale** gibi sözcükler birleşik sözcüklere örnek olarak verilebilir.

ETKİNLİK 1:

Aşağıda verilen sözcüklere örnekteki gibi türetme eklerini ekleyerek türemiş sözcükler oluşturalım.

güneř	-lı	güneşli
ev	-lı	
süs	-lı	
su	-lı	

yaęmur	-lık	
gece	-lık	
su	-lık	
yüz	-lık	

kemik	-siz	
řart	-siz	
göz	-siz	
tuz	-siz	

baklava	-cı	
inat	-cı	
dedikodu	-cı	
gözlük	-cı	

yurt	-daş	
arka	-daş	
sır	-daş	
ses	-daş	

dal	-gın	
bil	-gın	
küs	-gın	
yay	-gın	

at	-gı	
bil	-gı	
gör	-gı	
bul	-gı	

ETKİNLİK 2:

Aşağıdaki sözcüklerde örnekteki gibi anlamı değiştiren ekleri bularak altında bulunan kutuya yazalım.

balıkçılık
-çı, -lık

gerginlik

duygu

düzenli

yolculuk

çizgi

vatandaş

güneşli

buzluk

güreşçi

sabırlı

yazlıkçı

ETKİNLİK 3:

Aşağıdaki sözcüklerden basit sözcük olanların altındaki kutuyu örnekteki gibi boyayalım.

defterler

kelebek

sıvacı

küre

kulaklık

kızgın

baklava

kurbağa

ETKİNLİK 4:

Aşağıdaki sözcükleri örnekteki gibi eşleştirip yeni sözcükler elde edelim.

1	aslan
2	kuş
3	kara
4	dokuz
5	ala
6	hanım
7	gece
8	fener
9	karnı

taş	
kondu	
balık	
bahçe	
ağızı	1
yarık	
göz	
eli	
burnu	

ETKİNLİK 5:

Aşağıdaki tabloda verilen sözcükleri inceleyerek çeşidini örnekteki gibi bularak işaretleyelim.

SÖZCÜK	BASİT SÖZCÜK	TÜREMİŞ SÖZCÜK	BİRLEŞİK SÖZCÜK
gezgin		x	
Atatürk			
aslanağzı			
şekerlik			
uyurgezer			
biçerdöver			
sabah			
Kasımpaşa			
öğretmenevi			
kitaplar			
akciğer			
keçiboynuzu			
derslik			
yolcu			

DEĞERLENDİRME TESTİ

1) Ek almayan veya ek alsa da anlamı değişmeyen sözcüklere ne denir?

- A) Basit Sözcük B) Birleşik sözcük
C) Türemiş sözcük D) Gizli sözcük

2) Anlamı değiştiren eklerin eklendiği sözcüklere ne denir?

- A) Basit Sözcük B) Birleşik sözcük
C) Türemiş sözcük D) Gizli sözcük

3) En az iki sözcük birleşerek yeni bir anlam kazanır.

Bu şekilde oluşan sözcüklere ne denir?

- A) Basit Sözcük B) Birleşik sözcük
C) Türemiş sözcük D) Gizli sözcük

4) Aşağıdaki sözcüklerden hangisi "bebeklik" sözcüğü ile aynı sözcük çeşidine sahiptir?

- A) Beşiktaş B) kulak
C) perde D) gergin

5) Aşağıdaki sözcüklerden hangisi "aslanağzı" sözcüğü ile aynı sözcük çeşidine sahip değildir?

- A) öğretmenevi B) Kadıköy
C) sabahlık D) gecekondu

6) Aşağıdaki sözcüklerden hangisi "serçeler" sözcüğü ile aynı sözcük çeşidine sahip değildir?

- A) kuş B) evde
C) leylekler D) gençlik

7) "kuş" sözcüğüne hangi sözcük eklenirse türemiş sözcük oluşmaz?

- A) -tan B) -lık
C) -lu D) -suz

8) "buz" sözcüğüne hangi sözcüğü eklersek türemiş sözcük oluşturmuş oluruz?

- A) -a B) -da
C) -lar D) -lu

9) Aşağıdaki cümlelerin hangisinde türemiş sözcük vardır?

- A) Makarnaya tuz atar mısın?
B) Ablam gazeteci olmak istiyor.
C) Ağaçlar oksijen üretir.
D) Kapı açık kalmış.

10) çiçekçi - gözler - hanımeli

Yukarıdaki sözcüklerin çeşidi hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

- A) basit - türemiş - birleşik
B) birleşik - türemiş - basit
C) basit - birleşik - türemiş
D) türemiş - basit - birleşik

11) "kuş" sözcüğü ile aşağıdakilerden hangisi birleşirse birleşik sözcük olur?

A) luk B) suz C) burnu D) lar

12) Aşağıdaki cümlelerin hangisinde türemiş sözcük yoktur?

A) Kitap okumayı severim.

B) Kapıcı çöpleri toplamış.

C) Uzun süre kulaklık takmak kulaklarımıza zarar verir.

D) Arkadaşım bize gelecek.

13) Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hem türemiş hem de birleşik sözcük vardır?

A) Düzenli ders çalışmalıyım.

B) Balıkçıdan balık aldık.

C) Buzlukta dondurma var.

D) Beşiktaş'taki simitçiler meşhurdur.

14) Aşağıdaki sözcüklerin kaç tanesi türemiş sözcüktür?

sucu - kova - Balıkesir- arkadaş
Hanımeli - kitaplık - yurttaş - Tarsus

A) 5 B) 4 C) 3 D) 2

15) Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir sözcüğe eklenen iki yapım eki vardır?

A) Çiçekçilik zor bir meslektir.

B) Kırtasiyeden suluk aldım.

C) Gemilerde denizciler çalışır.

D) Kitaplıktan kitap aldım.

16) Aşağıdaki eşleştirmelerden hangileri yanlıştır?

I. dondurmacı → basit sözcük

II. karagöz → basit sözcük

III. uyurgezer → birleşik sözcük

IV. saygı → türemiş sözcük

A) I ve II B) I ve III

C) II ve III D) II ve IV

17) Aşağıdaki sözcüklerin çeşidi hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

sivrisinek - sineklik - sinekler

A) basit - türemiş - birleşik

B) basit - birleşik - türemiş

C) birleşik - türemiş - basit

D) birleşik - basit - türemiş

18) "Fener" sözcüğü ile aşağıdakilerden hangisi birleşirse bileşik sözcük olur?

A) li B) ler C) siz D) bahçe

Müslüm
TEKİN